

DÖVİZDEKİ ARTIŞ SONRASI SÖZLEŞMELERİN UYARLANMASI HAKKINDA - HUKUK BÜLTENİ -

BÜLTEN TARİHİ: 04/09/2018

I. SÖZLEŞMENİN UYARLANMASI

Ağustos-Eylül 2018’de dolar-euro kurunda %40-45’lere varan artış sonrası, dövizle ilgili sözleşmelerde, döviz borçlusu taraf için çok ciddi bir maliyet artışı meydana gelmektedir. Hukukun böylesi durumlarda verdiği yanıt, “sözleşmenin uyarlanması” mekanizmasıdır.

Hukukumuzda sözleşmeye bağlılık (Ahde Vefa-Pacta Sund Servanda) ve sözleşme serbestliği ilkeleri kabul edilmiştir. Bu ilkelere göre, sözleşme yapıldığı andaki gibi aynen uygulanmalıdır. Eş söyleyişle, sözleşme koşulları borçlu için sonradan ağırlaşmış, edimler dengesi sonradan çıkan olaylar nedeni ile değişmiş olsa bile, borçlu sözleşmedeki edimini aynen ifa etmelidir. Sözleşmeye bağlılık ilkesi, hukuki güvenlik, doğruluk, dürüstlük kuralının bir gereği olarak sözleşme hukukunun temel ilkesini oluşturmaktadır. Ancak bu ilke özel hukukun diğer ilkeleriyle sınırlandırılmıştır. Türk hukukunda da öteden beri TMK m. 2 ve 4’ten de esinlenilerek, hem *Clausula Rebus Sic Stantibus* ilkesi, hem de *İşlem Temelinin Çökmesi Kuramı* uygulanmak suretiyle, uyarlanma davalarının görülebilir olduğu benimsenmiştir.

Yargıtay tarafından benimsenen ve sözleşmeye bağlılık ilkesinin istinasını oluşturan, uyarlama davası TBK’nın yasalaştırılması sırasında da benimsenerek, [138.](#) maddesinde “Aşırı İfa Güçlüğü” madde başlığı altında düzenlemiştir. İşlem temelinin çökmesi teorisinin normatif hali olan TBK m. 138’e göre, “Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmemeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.”

Bu manada açılacak uyarlama davasında, Ağustos-Eylül 2018’de döviz kurunda yaşanan artışın “öngörülemez olağanüstü bir durum” olup olmadığı, eğer öyleyse bile “kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirip değiştirmedeği” şartları önem taşımaktadır.

II. YARGITAY’IN DÖVİZ KURUNDA YÜKSELİŞLERE BAĞLI UYARLAMA TALEPLERİNE YAKLAŞIMI

Belirtmek gerekir ki Yargıtay, hemen hemen istikrar kazanmış diyebileceğimiz şekilde, dövizle borçlanma halinde uyarlama taleplerini reddetmektedir. 2001 ekonomik krizi sonrasında verilen **Hukuk Genel Kurulu'nun (“HGK) 15.10.2003 gün ve 2003/13-599 E.-**

2003/599 K.; HGK 07.05.2003 gün ve 2003/13-332 E.-2003/340 K. sayılı kararları bu yönde olduğu gibi; daha yakın tarihte Japon Yeni'ndeki (**13. HD, E. 2016/7269, K. 2017/8431, T. 21.9.2017; HGK, E. 2014/13-1614, K. 2014/900, T. 12.11.2014; 13. HD, E. 2013/1042, K. 2013/31247, T. 12.12.2013**) ve İsviçre Frangı'ndaki (**13. HD, E. 2013/16898, K. 2014/18895, T. 13.6.2014**) ani yükseliş sonrası verilen kararlar da bu yöndedir

Yargıtay genellikle kullanılan banka kredisine ilişkin kararlarında, ekonomik krizin bir ülke gerçeği olduğu, Cumhuriyet tarihi boyunca defalarca kriz atlatıldığı, bu durumun da “öngörülmezlik” şartını ortadan kaldırdığını vurgulamaktadır:

“Yukarıdan beri açıklandığı gibi, Türkiye'de yıllardan beri ekonomik paketler açılmakta, ancak istikrarlı bir ekonomiye kavuşmamaktadır. Devalüasyonların ülkemiz açısından önceden tahmin edilemeyecek bir keyfiyet olmadığı, kur politikalarının her an değişebileceği bir gerçektir. Devalüasyon ve ekonomik krizlerin aniden oluşmadığı, piyasadaki belli ekonomik darboğazlardan sonra meydana geldiği bilinmektedir.

Ülkemizde 1958 yılından beri devalüasyonlar ilan edilmekte sık sık para ayarlamaları yapılmakta, Türk parasının değeri dolar ve diğer yabancı paralar karşısında düşürülmektedir. Ülkemizdeki istikrarsız ekonomik durum davacı tarafından tahmin olunabilecek bir keyfiyettir. Somut olayda uyarılmanın koşullarından olan öngörülmezlik unsuru oluşmamıştır.” (HGK, E. 2014/13-1614, K. 2014/900, T. 12.11.2014)

III. SONUÇ

Son zamanlarda ülkemizde döviz kurundaki artışa bağlı olarak, dövizle borçlu olan kimseler, TBK m. 138'e dayanarak sözleşmenin mevcut koşullara uyarlanmasını isteyebilirler. Ancak Yargıtay'ın bugüne kadarki konuya yaklaşımı olumsuzdur. Hatta yukarıda alıntılanan kararlar, konut kredisine ilişkin olduğundan, Yargıtay tacir-tüketici ayrımına da gitmemektedir. Bu yaklaşım özellikle, tacir sıfatını haiz bulunmayan, bu yönüyle basiretli tacir gibi davranma yükümüne tabi olmayan kimseler için eleştiriye açıktır. Yargıtay'ın görüşünün, devam edip etmeyeceği yeni açılan davaların temyizinde görülecektir.

Saygılarımızla

Forensis Hukuk Bürosu

Not: Bültenimizde yer verilen açıklamalar, ilgili mevzuat çerçevesinde konuyu genel hatlarıyla ele alır tarzda hazırlanmıştır. Size özel detaylı bilgi için Büromuzla bağlantıya geçmenizi tavsiye ederiz.